

EUROPA SI NEAMUL ROMANESC

FOAIA MISCARII ROMÂNE PENTRU UNITATEA EUROPEI

Mensile. Spedizione abb. postale Gruppo III 70% - 00187 Roma, Foro Traiano 1/A, Tel.(06)679.77.85

Un pas greșit

Laborioasa construcție europeană în curs de desfășurare își caută pe bună dreptate un punct de sprijin și în valorile de bază creștine ale Continentului. Este deci firesc ca șeful Bisericii catolice să poarte un interes deosebit Europei și - ca polonez de origine - mai ales părții sale orientale proaspăt liberate. După țara sa natală, Papa a vizitat așadar de curând Ungaria.

În alocuțiunile pronunțate cu această ocazie, Ioan-Paul II a insistat asupra respectului drepturilor fundamentale ale minorităților etnice. El a vorbit anume despre «aspirațiile legitime ale minorităților maghiare», care «au dreptul la existență, la exprimarea propriei identități și la menținerea de relațiuni cu grupurile care împărtășesc o moștenire comună de cultură și de istorie». «Dacă frontierele sunt inviolabile - a mai spus Papa - la rândul lor, popoarele sunt inviolabile și ele». Iar în cuprinsul a ceea ce s-a denumit «Declarația de la Budapesta», el a enunțat, în fața membrilor Corpului diplomatic acreditați în Ungaria, că minoritatea trebuie să *accepte* Constituția țării care o adăpostește, dar că guvernul acesteia trebuie să-i *recunoască* drepturi egale, incluzând pe acelea de a utiliza limba maternă și de a-și menține cultura proprie, precum și dreptul la *autonomie*.

Transpunând aceste idei la scara românească - pe care ele o vizau mai ales, atât direct cât și indirect - se pot constata următoarele: 1) aspirațiile pe care le manifestă minoritatea maghiară în România sunt așa-zicând aprioric și indiscutabil legitime; 2) inviolabilității frontierelor României i se opune inviolabilitatea poporului maghiar (fără ca inviolabilitatea celui român să fie menționată), între cele două inviolabilități cea privitoare la o entitate vie având bineînțeleles precădere; 3) minoritatea maghiară este invitată să *accepte* Constituția română (adică să consimtă, oarecum ca o favoare, a-i observa dispozițiile), atât și nimic mai mult: nu i se cer nici lealitatea față de Stat - lealitate care nu este cuprinsă în conceptul de *acceptare* (formală) a unui text - nici respectul față de populația majoritară; în schimb, guvernul român este obligat așadar să acorde minorității maghiare o «justă autonomie».

Câteva necunoscutute prind corp în marginea normelor proclamate astfel: relativ la formele și limitele prevăzute, pe de-o parte pentru exprimarea, de către minoritari, a identităților lor etnice, iar pe de altă parte pentru exercițiul dreptului lor de utilizare a limbii materne, și

anume dacă instituirea, în acest domeniu, a apartheid-ului revendicat de partea maghiară este sau nu admisă. De asemenea, ar urma să se precizeze dacă relațiile minorității maghiare - presupuse a fi de acum încuviințate - cu acele grupuri denumite de comuniune culturală și istorică, cuprind eventual și pe cele antiromânești, defăimătoare, revizioniste, subversive și teroriste. Cât privește *autonomia* reclamată în beneficiul minorităților, ea nu cere deslușiri, semnificația termenului fiind exemptă de orice echivoc: el desemnează libertatea, pentru un popor sau o fracțiune de popor, pentru o țară sau o regiune, de a se guverna prin propriile sale legi.

Cu excepția acestei ultime chestiuni, caracterul peremptoriu al expresiunilor utilizate nu este egalat decât de natura lor nedeterminată.

Papa a mai sugerat Bisericii Ortodoxe autocefale să «se unească» (între ele ?) și să caute *ele-însele* «reconcilierea» generală. O singură concesie - nelipsită însă de o oarecare notă de blândă admonestare - a fost acordată Bisericii române catolice unite, invitată «să păstreze - *ca și în trecut* - bune raporturi cu Ungurii». Și, în sfârșit - cele de mai sus fiind bine stabilite - împăciuitor, Ioan Paul II a relevat «urgența, pentru minorități și majorități, de a depăși prejudecățile și resentimentele moștenite de la Istorie».

Presa franceză și-a intitulat dărilor de seamă asupra vizitei pontificale în Ungaria astfel: «Papa apelează la respectarea minorităților», «Ioan-Paul II ia apărarea Ungurilor din Transilvania». S-a subliniat că 20.000 de Maghiari din Ardeal au luat parte efectiv la «festivități», dar că locurile care le fuseseră rezervate în stadioane și incinte au rămas parțial neocupate, mulți dintre ei fiind împiedecați de a se deplasa, în urma «ingeniozităților» la care au recurs autoritățile române, triplând chiar ocazional prețul билетelor lor de tren.

Apelurile papale la concordie - a scris *Le Figaro* - nu s-au adresat Ungurilor ci țărilor vecine cu ei, căci «Statul maghiar a știut în toate timpurile să adopte măsuri exemplare (sic) pentru susținerea drepturilor minoritarilor». S-a amintit în treacăt că România este un «ansamblu plurinațional» și s-a precizat că Papa a fost primit la Debrețin de către episcopul calvinist din Transilvania Lászlo Tökés, care «a jucat un rol major în declanșarea revoluției române».

Surprinzător din toate punctele de vedere, căci, contrar echității, întreg fenomenul expus - care s-ar zice că se înscrie pe linia «denunțurilor» la Congresul Statelor Unite sau la Consiliul Europei - deservește cauza bunei înțelegeri inter-etnice și a stabilității regionale. Românii catolici uniți - care și-au venerat până în prezent apartenența la acest cult - sunt decepționați și profund mâhniți. Apare într-adevăr excesiv a da victimelor lecții de comportare morală (prevenitoare) și politică (dăruitoare) față de cei ce, fără motiv, i-au atacat și nu conținesc să-i atace în ființa lor națională și ordinea Statului lor.

Toți Românii așteaptă materializarea unei protestări din partea guvernului lor, spre a respinge ingerința unui șef de Stat străin în afacerile interne românești. Specialiștii vor ține, în plus, să expună - spre uzul familiei pontificale - motivele pentru care Ungurii din Transilvania nu necesită nici o apărare exterioară; iar Vaticanul, întrucât îl privește, va desvălui poate de ce «Marele pelerin al păcii» a ținut să deplângă pe drept cuvânt cele petrecute la Mauthausen, dar s-a abținut de la a evoca sub orice formă două nume - printre zeci de altele - nu mai puțin tulburătoare: Ip și Trăsnea.

În numele Românismului și al Europei s-a luat act de un regretabil pas nedrept și anti-european.

G. A. PORDEA

ROMÂNIA MARE ÎN SUFLETE ȘI ASPIRAȚII

La 1 decembrie 1918 s-a născut România Mare. Totul ar fi trebuit să se desfășoare normal, pe drumul trasat de această dată. Nu se poate nega că au fost oameni demni de România Mare. Prin înfăptuirile lor ei au contribuit la continuitatea spirituală a acestei Românii. Toți au intrat în istoria României Mari, în domeniul politic, militar, cultural, artistic sau științific. A încerca menționarea unor nume aci ar părea o nedreptate pentru cei nementionați. Românii îi știu pe toți și pe toți îi poartă în suflet. Dacă acum trebuie să amintim și existența României Mici, o facem pentru că Românii au vărsat atâtea lacrimi și au avut atâtea suferință din cauza ei.

România Mică s-a profilat chiar de la începutul existenței României Mari în cuvintele nesocotite ale unui politician care a spus: «noi vrem Ardealul, dar fără Ardeleni». Este necesar să se adauge aci că, în același timp, vecinii Maghiari și-au pus în gând și în inimă, și mai ales în proiectele lor de activitate internațională, reducerea României Mari la starea de România Mică, și teritorial și moral. Perioada respectivă este petecul de cer înourat sub care România Mare avea să trăiască puținii ani ai existenței sale. Unii români, în mod inconștient, și unele evenimente istorice, au devenit aliați ai Maghiarilor și, încetul cu încetul, în ciuda realizărilor care erau de partea României Mari, s-a ajuns la România Mică.

România Mare, care a avut sistemul de educație cel mai avansat și cel mai democratic din Europa de atunci, a avut chiar și eroi ai săi, care au suferit tocmai că erau suflet din sufletul neamului lor. Vecinii maghiari câștigaseră lupta pentru o România Mică în parte grație evenimentelor politice și militare, dar în parte și grație unor alianțe inconștiente ale celor din România. A fost mai întâi acel rege Carol. România lui era mică și bună numai să furnizeze banii pentru plimbările în acel Occident care pentru el nu însemna decât cabaret și tot ce se găsea pentru plăcere. A fost apoi acel «camarad» Mihai, devenit «tovarășul rege» pentru o scurtă durată care nu i-a dat timp decât să-l trădeze pe Mareșalul Antonescu, să întreprindă «testul» unui «Zis» sovietic pe scările palatului și să-și încarce vagoanele cu bogăție și complici, toți făuritori ai României Mici... (Dumnezeu știe, dar este ciudat că tovarășul rege a început să activeze în sens anticomunist decât la 30 de ani după plecare). Cei cu butoaiile de țuică și cu bâta la alegeri, care instauraseră democrația lui Cațavencu, înfăptuiseră România Mică a unui rege mic.

La plecarea tovarășului rege, cei pentru care abatoarele puteau servi și la altceva, cei care înlăturau «cioturile din calea nemului» aruncând oameni pe ferestrele trenului în plină viteză sau împușcând pur și simplu, plecaseră și ei, căci, în ziua în care camaradul rege și-a desbrăcat cămașa verde, înțeleseseră cine era el. Plecaseră în țări unde puteau trăi în pace și croi planuri de viitor.

Au venit apoi cei care erau nu aliați ai Rușilor, ci maimuțele lor, care se credeau misionarii unei noi Românii. Ei au desăvârșit România Mică, și «patrioții» ce scăpaseră de la abator s-au convertit repede la acest misionarism. Această convertire a dat poporului român, meșter în glume amare, și posibilitatea de a spune: «Camarade, nu fii trist, garda merge înainte cu Partidul comunist!». Existența României Mici acorda satisfacții Maghiarilor, dar un om din acel timp nu pierduse simțul românesc. El a plătit cu viața faptul de a fi avut încă în suflet România Mare.

Dar a venit neașteptata eliberare, pe care puțini o sperau în viața lor chinuită. A venit și s-a crezut că România Mică va face loc încet încet României Mari. Dar vecinii maghiari o voiau cu orice preț mică. Din nou, într-un fel de sinistră repetiție a condițiilor istorice, ei găsesc aliați inconștienți în România de azi. Ei se află în interior, dar sunt și afară. În interior, cei care cred că opoziția democratică nu înseamnă critica guvernului și prezentarea soluțiilor alternative, ci defăimarea țării, sunt aliații cei mai siguri ai vecinilor. Denunțarea României în afară de către cei ce trăiesc în diaspora, dar și de echipe special formate și trimise «în misiune» se aliază cu ceea ce vecinii întreprind pe contul lor propriu. Cei plecați acum câteva decenii din țară, au revenit nu ca să ajute la revenirea României Mari, ci ca să justifice trista lor existență departe de țară. Vecinii maghiari nu puteau avea mai buni aliați; care să contribuie la realizarea unei României Mici din punct de vedere moral; cu priceperea lor incontestabilă, se vor ocupa de partea teritorială. Pentru ei o Transilvanie autonomă ar fi puțin; una independentă ar fi poate soluția de început, care apoi s-ar transforma... Întreaga lume este la curent cu această luptă a lor pe plan intelectual și artistic. Nu patriotismul sau irendentismul fățiș i-ar ajuta, ci prezentarea unei Transilvanii maghiare din punct de vedere cultural, social și moral. Din propaganda lor rezultă că folclorul este maghiar, că viața de toate zilele în farmecul ei este maghiară, că viața Maghiarilor în România întregă ar fi tot atât de crâncenă și nedreaptă ca în România Mare de altădată.

Această tactică bine organizată, orientată prin mijloacele de comunicație și societatea occidentală, este foarte bine sprijinită indirect de denunțurile noilor «patrioți democrați». În străinătate, în parlament, în publicații sau în activitatea politico-socială de toate zilele, acești Români ai României Mici sunt aliați ai Maghiarilor. Prin ei, Maghiarii obțin în Occident afirmații pe care ei înșiși nu le pronunță public, dar pe care le vor și care le convin.

În același timp, un congres internațional de (nu are nici o importanță) se ține la Budapesta, «orașul cel mai occidental din Estul Europei», cum spune de mult presa occidentală.

Și totuși adevărul este că: România Mare subzistă în suflete și aspirații; România Mică există numai în anumite năravuri.

C. MICHAEL-TITUS

ROMANITATE ȘI ROMÂNITATE

«...Când se pune întrebarea: ce înseamnă lumea latină pentru minoritatea română din Ungaria, răspunsul nu poate fi altul decât: înainte de toate înseamnă românimea, cultura română, care se exteriorizează prin menținerea identității, a limbii române, a religiei ortodoxe».

Citatul de mai sus a fost extras din comunicarea științifică a Elenei Csobai, muzeolog și istoriograf, lucrare prezentată la Sorbona din Paris în cadrul Colocviului bienal inter-

național franco-român, organizat între 24-26 aprilie 1991.

- *Vă rog să ne povestiți cum ați ajuns la Paris, unde ați reprezentat minoritatea română din Ungaria, împreună cu Ștefan Frătean, consilier principal.*

- Invitația am primit-o încă în decembrie anul trecut, însă călătoria nu s-ar fi putut realiza fără sprijinul muzeului unde lucrez, al Uniunii Românilor din Ungaria și al auto-guvernării județene.

Țiterăși români în Apateu-Ungaria

Dorind să reprezint în mod demn etnicul căruia îi aparțin, m-am înscris la colocviu cu o comunicare științifică pe tema: «Minoritatea română din Ungaria în secolul XVIII-XIX și lumea latină». Trebuie să mărturisesc că această temă a însemnat o curiozitate pentru ceilalți participanți și organizatorilor li s-a părut atât de interesantă, încât au inclus-o în volumul reprezentativ care va apărea cu spicuri din comunicările prezentate la colocviu.

Acest gest împreună cu numeroasele întrebări care mi s-au adresat mi-au dovedit că trebuie să participăm mai des la astfel de conferințe și colocvii să «îndrumăm» puțin și minoritatea română din Ungaria spre Europa, unde - s-a dovedit și la Paris - nu se știe aproape nimic despre noi.

«...De la bun început, Biserica ortodoxă și școlile erau singurele instituții care susțineau și cărmuiau culturalizarea și învățământul românesc, ca adevărate focare, făuritoare de cultură în limba maternă. Pe lângă cultura religioasă, Biserica o răspândea și pe cea laică, constituind un scut

pentru orice organizație culturală...

După dictatul de la Trianon, rolul și sfera de influență a Bisericii s-a schimbat. O mare parte a intelectualilor români (dascăli, preoți) s-a refugiat în România. Biserica și școlile confesionale ortodoxe aveau de înfruntat permanente lipsuri atât în privința clădirilor destinate școlii, cât și în privința dascălilor, a manualelor, iar școala cu limba de predare română nu exista niciunde.

În anul 1927, din cele 18 parohii ortodoxe din Ungaria doar cinci aveau preoți și numai trei școli confesionale mai aveau dascăl. A început o anumită izolare treptată a minorității față de cultura română...

Dar adevărata izolare a minorității față de români, față de cultura română începe doar după 1945, când procesul asimilării crește succesiv».

- *Comunicarea Dumneavoastră a desvăluit chiar și pentru mine multe amănunte noi...*

- M-am mirat și eu la Colocviu, când am ascultat profesori, în sensul adevărat al cuvântului, de la universitățile occidentale,

care știau enorm de mult despre cultura românească, dar despre noi... Ba nici profesorii din România nu aveau prea multe cunoștințe despre cultura noastră...

Realitatea aceasta dureroasă, pe undeva, e și greșeala noastră fiindcă ani de-a lungul nu am participat niciunde...

E timpul să ne găsim locul în cadrul culturii românești, fiindcă avem acest loc.

Încă ceva: nu avem nici un motiv de a ne rușina, din pricina culturii noastre, fiindcă și

noi posedăm o cultură la fel de valoroasă ca oricare alta.

Doresc din suflet și sper ca la următorul colocviu, organizat în anul 1993 de România, ori la București, ori la Timișoara, să fim prezenți cât mai mulți și să începem răspândirea cunoștințelor despre noi, despre cultura noastră.

- *Vă mulțumesc pentru interviu și vă felicit pentru succesul obținut cu comunicarea Dumneavoastră.*

ANRA

ASTRA ȘI MATIȚA

Anticul dar încă frecvent uzitatul *divide et impera* este surclasat astăzi de moderna și mult mai subtila *lipsă de informație* sau de și mai nociva *dezinformare*. Dezbinarea și se insinuează, în primul rând, și numai ca o consecință, orbit fiind, devii unealta celui care provoacă diviziunea pentru a stăpâni. Divide et impera presupune un factor extern agresiv și activ. Lipsa de informare sau chiar vidul de informație sunt în primul rând o consecință a stărilor de superficialitate, infatuare sau lene. Cel care profită, oricât de copios ar profita de pe urma lipsei de informație, este un factor secundar, pasiv, întrucât i se oferă ocazia, de care poate uza sau nu, fără să o fi provocat. Mult mai gravă, atât ca consecință, cât și în plan moral este dezinformarea cu bună știință în care adversarul nu mai profită doar, ci provoacă pentru a profita.

Ori a nu reacționa, ori a reacționa neadecvat și inefficient, bazându-te pe faptul că ai dreptate, într-o lume ultrasofisticată, în care ultimul comandament este banul, aduce atingerea instinctului de conservare a nației. A nu reacționa astăzi când unele biserici și așa-zise asociații de caritate devin centre ale intoleranței etnice și religioase, depozite de arme, centre de antrenament ale organizațiilor paramilitare și ale teroriștilor înseamnă sinucidere.

Câți Români și câți Slovaci știu că au o istorie comună în ultimele trei secole? Când se vorbea de dictatul lui Hitler și Mussolini de la Viena din 1940, în România nu se pomenea nimic de precedentul dictat de la Viena din 1938 prin care Slovacia era sfâșiată și ea. Diplomele leopoldine, Revoluția de la 1848-1849, Avram Iancu și Ludovic Stur, absolutismul, perioada liberală, dualismul, primul război mondial, momentul 1918, greco-catolicismul, comunismul, anul 1989 și recrudescența iredentismului și șovinismului maghiar - iată tot atâtea puncte comune eludate de istoricii și publiciștii români și slovaci. Se înțeleg mai ușor fenomenele istorice luate izolat, rupte de context? Să fie o subtilitate a materialismului dialectic care ne sapă? După ce am câștigat anumite date despre propria noastră istorie, dintr-un sentiment de parvenire sau dorință de strălucire, sau dintr-un complex de inferioritate,

dorim să cunoaștem numai istoria Angliei și a Franței. Nu ne interesează istoria Slovacilor, Cehilor, Croaților, Slovenilor, nu-i interesează istoria Românilor.

Un alt punct comun al istoriei Românilor și Slovacilor o constituie asociațiile culturale ale Astrei și Matii înființate în perioada liberală a Imperiului habsburgic, după revoluția de la 1848-1849. Românii și Slovacia răspund la fel, opunând în calea puștiișorului șovinism maghiar două instituții culturale de rezistență. Astra s-a format în 1861 la Sibiu, din inițiativa unor fruntași de seamă ai vieții spirituale și culturale a unor ardeleni cum au fost Andrei Șaguna, Timotei Cipariu și George Barițiu. Pe lângă scopurile de ridicare a nivelului cultural al maselor de Români și de pregătire a elitelor, Astra mai avea și rolul de a uni intelectuali români formați în cele două Biserici naționale, croite din una singură prin dezbinare.

Prima organizație culturală de acest gen din Imperiul de petice a fost fondată în 1826 la Budapesta și anume Matia sârbească, Budapesta fiind pe atunci cel mai puternic centru cultural al Sârbilor. A urmat Matia cehă în 1831 la Praga, Matia croată în 1836 la Zagreb, Matia galico-rusă în 1848 la Liov, Matia moravă în 1852 la Brno, Matia slovacă în 1863 la Martin și Matia slovenă în 1864 la Lubliana.

După înfrângerea Habsburgilor în războiul de eliberare a Italiei, pentru consolidarea Imperiului, Franz Iosif a dat diploma din octombrie 1860, în care a promis egalitate în drepturi tuturor popoarelor asuprite de imperiu. Popoarele slave și Românii din Transilvania, Câmpia Tisei, Banat și Bucovina încearcă să-și croiască o viață nouă. În aceste noi condiții, asemenea Astrei, Matia slovacă devine prima asociație culturală a Slovacilor. Ea se ocupă de colectarea, inventarierea, păstrarea pieselor aparținând tezaurului folcloric, etnografic și literar, de editarea de lucrări istorice, literare și știință popularizată, de organizarea și administrarea bibliotecilor, de arheologie. Matia a contribuit esențial la stabilirea limbii literare slovace și a ortografiei acestei limbi.

Matia trimitea membrii săi în străinătate la diferite reuniuni culturale și științifice și la studii. Pe de altă parte, sprijinea educațional, moral, dar și financiar omul de rând pentru a ajunge la o situație materială mai bună. Succesul Matiei, ca și al Astrei de altfel, s-a datorat participării și colaborării celor mai de seamă oameni de cultură.

Cu toate că în statutul Matiei se specifica că este o organizație apolitică, ea a fost confruntată și s-a înfruntat cu politica de deznaționalizare a guvernului maghiar, în mod deosebit după 1867. După o campanie intensă și murdară a presei maghiare, Ministerul de Interne îi interzice activitatea în 1875. Matia și-a reluat activitatea după primul război mondial și nu a mai fost desființată de atunci, nici chiar de către comuniști, cum s-a întâmplat cu Astra. În ciuda propriului statut de organizație apolitică, Matia nu a putut evita unele alunecări politice și chiar a intrat sub influența unuia sau altuia din partidele politice slovace între cele două războaie mondiale, și sub papucul ideologic comunist după 1945. Astăzi, Matia s-a reorganizat continuând vechile și bunele tradiții. Ea este custodele bibliotecilor slovace, al muzeului literaturii slovace, are un departament de editare și tipografii, un departament de informare și de relații culturale cu Slovacia din afara granițelor și unul de cercetare bibliografică. Matia deține incunabule de mare valoare, între care și un manuscris vechi și frumos ilustrat, numit «Școala valahă», documente privind relațiile cu Astra, care îi așteaptă și pe cercetătorii Români.

Cred că numai graba și amenințările la care am fost supuși la începutul anului 1990, venite peste o oarecare lipsă de informare și cultură, au făcut ca organizația poporului român să se cheme *Vatra românească* și nu *Astra*.

DECALOG pentru uzul minoritarilor din România

I

Față de Statul român unitar, care îți acordă protecțiunea sa și garanția totalității drepturilor cetățenești, vei observa în permanență o lealitate desăvârșită.

II

Vei manifesta poporului român majoritar, în mijlocul căruia trăiești, un respect integral pe toate planurile și în orice împrejurare.

III

Vei fi totdeauna pătruns de strânsa corelație existentă între exercițiul drepturilor de care te bucuri și îndeplinirea conștiincioasă a tuturor obligațiilor tale față de Statul și poporul român; de necesitatea riguroasei mențineri a acestui echilibru fundamental.

IV

Conștient de a face parte din comunitatea național-statală română - nu ca element disparat, ci ca parte integrantă a sa - vei cultiva specificitatea ta etnică și culturală cu moderațiune și într-un spirit de cordialitate față de frații tăi români.

V

Vei veghea la armonizarea constantă a exercițiului drepturilor tale minoritare individuale cu interesele națiunii românești permanente și momentane, - recunoscând că, în caz de conflict între ele, acestea din urmă primează, spre binele obștesc.

VI

În calitatea ta de minoritar beneficiar de drepturi și libertăți depline și supus obligațiilor cetățenești corespunzătoare, îți vei impune în comportamentul tău de toate zilele, măsura, echitatea și buna credință, pe care le reclamă pacea și justiția socială în relațiunile civice și intercomunitare.

VII

Cunoscând trecutul Țării tale, precum și patrimoniul cultural și valorile morale ale Neamului românesc, vei impune în toate ocaziunile - pe planul relațiilor internaționale europene și mondiale - strictul respect al adevărului și al realităților, întru promovarea bunei înțelegeri între popoare.

VIII

Te vei ambiționa a-ți însuși la perfecțiune limba română - limba oficială a Țării tale - și, alături de propria ta limbă, o vei utiliza în împrejurările adecvate cu plăcere și mândrie.

IX

Spre a da definitiv uitării trecutul de discordie și fricțiuni inter-etnice, vei denunța în viitor orice tentativă de a reînvia rivalități anacronice și lipsite de conținut, dăunătoare ție-însuși, familiei și urmașilor tăi.

X

Îți vei concentra năzuințele și îți vei depune eforturile în mod principal spre binele și propășirea patriei tale, România, precum și spre cimentarea solidarității și înfripirea amicitiei cu poporul român majoritar.

ÎNCERCAREA DE INTEGRARE A LIMBII ROMÂNE PRINTRE LIMBILE SLAVE

Există o etapă a istoriei limbii române ale cărei sechele persistă - deși prea puțini le conștientizează ca atare - și al cărei început a rămas în semi-obscuritate sau numai unii dintre noi l-am cunoscut direct și încă mai puțini i-au înțeles perfidele țesături subterane. Este vorba despre încercarea de integrare forțată a limbii române printre limbile slave, începând de la mijlocul deceniului cinci al acestui secol, atât în ceea ce rămăsese din România, cât și în Basarabia.

A existat, pe de-o parte, o destul de clară «politică lingvistică» (termen tehnic consacrat în lingvistica aplicată actuală) în partea dintre Prut și Nistru a fostei Basarabii numită «Republica Moldova» (nu cunosc ce se petrece în nordul și sudul nefericitului teritoriu sfârtecat): Au funcționat acolo, până de curând, două sisteme lingvistice (o diglosie, cum se numește în sociolingvistică). *Limba română*, așa cum o vorbim toți în întreaga Românie - cu neînsemnate variante regionale -, a fost menținută, dar era folosită aproape numai în taină (acasă, «la bucătărie», sau la sate în familiile păstrătoare de tradiții - cum am auzit-o, în 1990, în Zaim, în satul lui Mateevici - sau luată în desagele memoriei prin Golgotele depărtărilor și readusă de supraviețuitori ca o adevărată comoară). Ea a izbucnit la suprafață brusc, în 1989, ca «limbă oficială», când s-a putut «vorbi fără frică» (redau între ghilimele ceea ce mi-au declarat scriitori, lingviști sau oameni de la țară, în 1990). Paralel, prin «politică lingvistică» s-a impus în relațiile oficiale și administrative, în comerț, în mijloacele de comunicare în masă, un sistem hibrid, rusificat fonetic, cu forme «recomandate», astfel încât să nu semene cu limba română din «România» și ca atare împestriat cu uluitoare elemente lexicale rusificate sau adoptate din câte un colț de regiune și chiar cu calcuri gramaticale după limba rusă (la magazine se cerea «castrulea» în loc de «cratiță», iar la Țum am mai găsit, chiar în august 1990, inscripția «Ungherașul atributicii pionierești», dovedind că nici limba de lemn a «atributicii» politice din România nu era acceptată). Desigur, scrierea cu alfabetul cirilic (cu transcrieri adesea arbitrar, denaturând apoi ortoepia) a contribuit în foarte mare măsură la această operație de slavizare, cu atât mai mult cu cât cărțile românești din România erau interzise strict pe acest teritoriu. Încununarea politicii lingvistice a constituit-o impunerea oficială a denumirii de «limbă moldovenească» pentru acest monstru artificial (pe care eu însămi aș ezita să-l mai numesc «limbă română» și care a fost abolit sau se depun eforturi să fie uitat. Dar s-a izbutit până și deturnarea conștiinței lingvistice a masei, așa încât a fost denumită astfel chiar și *adevărată* limbă română, aceea *păstrată* curată (în satul Zaim, anul trecut, oamenii vorbeau la praznic, ca și mine, dar între noi a început - pentru scurt timp, căci acelor oameni inteligenți și de bună credință nu le trebuie mult ca să înțeleagă - un qui pro quo: ei își numeau curata lor limbă română «limbă moldovenească», pe când eu - spuneau - vorbeam «românește»). Adevărul este că actuala limbă declarată «oficială» este «limba română», aceeași ca în România, iar denumirea de «limbă moldovenească» poate fi lăsată istoriei ca nume doar pentru o pocitanie lingvistică la care s-a renunțat.

Dar o încercare de slavizare a existat și în România de dincoace de Prut. Despre aceasta s-a vorbit foarte puțin în termeni deschiși și a fost, se pare, dată uitării. Oricum, se cuvine să fie suflat colbul presărat peste anumite fapte datorită unui întreg sistem de obnubilare a memoriei. Greșeli ale trecutului se pot repeta, mai ales dacă nu sunt făcute conștiente

urmașilor unei epoci istorice; ceva mai mult, când există sechele (unele grave) ale unei maladii, nici un medic nu ar fi iertat dacă, știindu-le originea, și-ar asuma vina tăcerii.

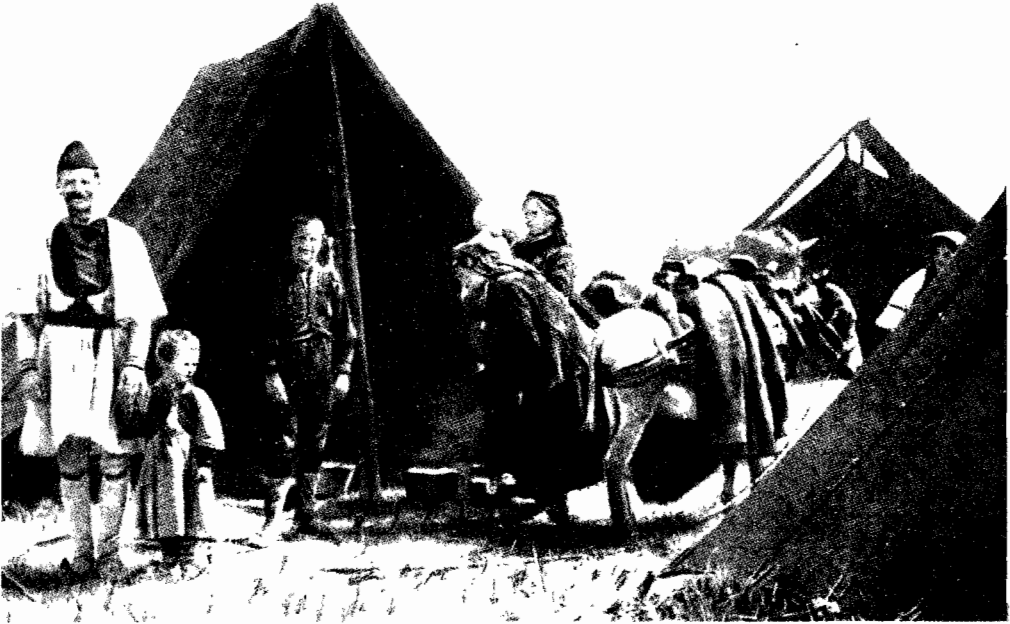
Pentru începutul încercării făcute în România, la care mă refeream, avem posibilitatea, datorită unor publicații, să-i datăm începutul în jurul anului 1946. S-a insinuat mai întâi - din fericire, lamentabil din punctul de vedere al argumentării, și așa șubrede -, că limba română nu are un «caracter predominant latin», ci «slav» (Mihail Roller - sub pseudonimul «Mihail Șova» - în articolul *Influențe succesive latine și slave în limba noastră*, «*Contemporanul*», nr. 4/11, oct. 1946). Acestui articol i-a replicat, după două săptămâni, pentru susținerea - fermă și destul de dură la adresa lui «Șova» - a latinității limbii române, tânărul bibliotecar de la Facultatea de Litere din București, Boris Cazacu (ulterior, Mihail Ralea îmi spunea nu rareori: «Când aude numele Cazacu, Roller vede roșu») - figură de stil: «se înfuria» - căci, în sensul cel mai frecvent pentru Roller, aceasta era culoarea în care se apoteoza viziunea sa asupra lumii). Articolul lui Boris Cazacu, intitulat *Despre unele «influențe succesive latine și slave în limba noastră»* a apărut în «*Contemporanul*» nr. 6/25 oct. 1946. După alte două săptămâni, îl sprijinea pe Roller profesorul Alexandru Graur, propunând chiar (el, specialistul în limba latină) o discuție în acest sens: «Socotesc prin urmare că ipoteza dlui Șova ar trebui aprofundată de specialiști și respinsă numai dacă o cercetare amănunțită ar dovedi-o nefundată».

Era începutul unei controverse care avea să se atenueze mai târziu (Al. Graur, susținând, desigur, ulterior, evidența, adică, «latinitatea limbii române»). Dar, din motive politice, nu puțină vreme s-a înclinat balanța în favoarea tezei importanței covârșitoare a elementului slav în limba română. Aceasta din urmă a fost împovărată cu un anumit balast, culminând cu «reforma ortografiei» din 1953 (inclusiv grafia cu î generalizată pentru a masca originea latină a numeroase cuvinte - ca *pâine*, din *panem*, *câine*, din *canem* etc. «exemple» care se cunosc, dar importanța lor este ignorată sau minimalizată; sau recomandarea pronunțării și scrierii *sînt* - deși majoritatea pronunțăm *sunt*, cel puțin datorită școlii, dar și în afara ei; sau răspândirea mereu mai mare a pronunțării: *ieu*, *ieste*, care poate că era un fenomen frecvent în vorbirea straturilor «populare», dar - întâmplător? - coincide și cu anumite forme din limba rusă). De asemenea, s-au exprimat pe atunci unele teze sau ipoteze teoretice, numai în aparență benigne sau «pur» științifice (de pildă teza privitoare la «difon-gii din limba română», Emil Petrovici explicându-i prin raportare la limba rusă, până când Al. Rosetti și alții au dat convenitele riposte științifice).

Articolul lui Șova-Roller putea constitui un avertisment, dar puțini l-au înțeles atunci ca Boris Cazacu, gravitatea substratului pentru România, dar și pentru inițierea, dincolo de Prut, a acelei distorsionate «planificări lingvistice». «Sentimentalismul» care a fost pus în seama celor care pledează pentru reformă în sensul revenirii la trăsăturile majore ale ortografiei și ortoepiei anterioare ar putea fi atribuit, într-un inutil lanț polemic, și celor care au lucrat la reforma din 1953 sau care au reelaborat-o ulterior (desigur, mulți fără a-i cunoaște substratul politic) și mai ales care au învățat, în școală, să scrie în acest cadru ortografic sau care nu știau și nu știu prea bine cum se pronunța, în limba standard, înainte de campania pe care o anunța un articol ca acela al lui M. Roller.

Boris Cazacu s-a născut la Chișinău la 15 ianuarie 1919 și a murit, în împrejurări incomplet elucidate și în contextul unei tragice coincidențe, în noaptea de 23 spre 24 august 1987, la București (unde a venit ca bursier, la studiile universitare, din 1937).

TATIANA SLAMA-CAZACU

Aromunen bei der Transhumanz (Wanderwirtschaft)

Vasile Barba

Die Aromunen ein Volk, das niemand kannte

Betrachtungen eines Aromunen aus der Diaspora

Die Aromunen, ein altes europäisches Volk, das in der Vergangenheit im Südosten Europas eine wichtige Rolle gespielt hatte, war in Vergessenheit geraten; zum Verschwinden verurteilt, nachdem es durch die vom Bukarester Friedensvertrag (1913) auferlegten diplomatischen Grenzen seine Einheit und Kraft verloren hatte. Es wurde willkürlich und ohne auch nur gefragt zu werden an die vier Erbfolgestaaten der europäischen Türkei (Albanien, Bulgarien, Griechenland und

Serbien) aufgeteilt. Diese Staaten hatten den Aromunen zwar zumindest jene Rechte zugesichert, deren sie sich zur Zeit des Osmanischen Reiches erfreuten.

Bald aber wurde deutlich, daß alle vier den unumstößlichen Entschluß gefaßt hatten, sie möglichst schnell zu assimilieren, ihre Namen und jede Spur von ihnen auszulöschen: Sie verwehrten ihnen jegliche Möglichkeit, ihre Sprache durch Schule (1), Kirche und Massenmedien zu pflegen. Ihre Namen wurden gräzi-

siert, slawisiert oder albanisiert. Verbote, Diskriminierungen, Drohungen, die heutzutage in Westeuropa unvorstellbar sind, zielten auf das Verschwinden der Sprecher dieser lateinischen Sprache aus dem Epirus, aus Thessalien und Mazedonien ab, wo die Aromunen die Einheimischen sind. Die Statistiken erwähnen sie, wenn überhaupt, mit falschen Zahlen, und dies in letzter Zeit nur noch in Griechenland und Jugoslawien, wo allerdings in allen in der Vergangenheit von den Aromunen gebauten Schulen und Kirchen der Gebrauch ihrer Sprache verboten wurde.

Trotzdem hat das nach dem zweiten Weltkrieg zum Untergang und Vergessenheit verurteilte aromunische Volk im letzten Jahrzehnt begonnen, seine Daseinsberechtigung als eigenständiges Volk in Europa zu behaupten. Und einige Wissenschaftler - manche sogar schon früher (2) - und ebenso auch Politiker, die für das Schicksal Europas verantwortlich sind, haben begonnen, sich für die Sprache und für die kulturellen Besonderheiten dieses Volkes zu interessieren.

Die Aromunen in der Diaspora (in Westeuropa, Amerika, Australien) sowie in Griechenland und Jugoslawien begannen sich in Vereinen zu organisieren, durch welche sie ihre Sprache und die Besonderheiten ihrer alten thrako-romanischen Kultur pflegen wollen, die von ihren Vorfahren über die Jahrhunderte auf der ganzen Balkanhalbinsel bewahrt, weiterentwickelt und vererbt wurden.

Im August 1985 hat die in Freiburg im Breisgau gegründete "Aromunische kulturelle Union" an der Mannheimer Universität in Zusammenarbeit mit dieser sowie mit weiteren vier Universitäten in der Bundesrepublik Deutschland (Freiburg, Siegen, Bamberg, Tübingen) den ersten Kongreß für aromunische Sprache und Kultur organisiert, den der Romanist, Prof. Dr. Rupprecht Rohr präsidierte.

An der Universität Bridgeport (USA) organisierten die amerikanischen Aromunen (3) in zwischen drei Kongresse, und an der Freiburger Universität fand im August 1988 der II. internationale Kongreß für aromunische Sprache und Kultur statt unter dem Vorsitz des Romanisten, Prof. Dr. Hans-Martin Gauger.

In einem Interview, das Professor Rohr vor dem Mannheimer Kongreß gab, machte er auf den Ernst der Lage des aromunischen Volkes aufmerksam, wobei er als Wissenschaftler und Europäer dessen Verteidigung übernahm: „Es ist anerkanntermaßen das unveräußerliche Recht jeder Sprachgemeinschaft, eines jeden Volkes, also auch der Aromunen, ihre Sprache zu sprechen, zu schreiben und sie ihren Kindern in ihrem Reichtum an Ausdruckskraft und Schönheit und in ihrer systematischen Geschlossenheit, den Knaben und Mädchen in gleicher Weise, zu lehren und als kostbares Kulturgut weiterzugeben. Aber überhaupt alle Menschen dieser Welt müssen ein Interesse an der Bewahrung existierender Sprachen haben; denn jede Sprache hat die Welt in eigener Weise erfaßt und sich von dieser Welt konzeptuell ein unverwechselbares, nicht austauschbares Modell geschaffen, dessen jeweilige Einzigartigkeit ein für die Menschheit wertvolles kulturelles Erbe darstellt und als solches eine beachtenswerte Bereicherung der kulturellen Vielfalt in Europa und der Welt ausmacht. Das Aromunische insbesondere, eng verwandt mit dem Rumänischen und doch von ihm verschieden, ist ein Dokument für die Verflechtung lateinischen, thrakischen und griechischen Gedankengutes in einer autonomen, eigenartigen und lebendigen ostromanischen Sprache. Für jemanden, der ein Interesse an den romanischen Sprachen hat, ist das Aromunische besonders interessant, weil es noch viele lateinische Wörter bewahrt hat, die in der übrigen Romania untergegangen sind.

Ein Verlust dieser Sprache, die einen so wichtigen Beitrag zur europäischen Zivilisation leistet, wäre für die europäische Kultur unersetzlich. Er würde jedoch auf die Dauer nicht zu vermeiden sein, wenn dem Aromunischen weiterhin der Zugang zu Schule und Kirche wie zu den Massenmedien Presse, Radio und Fernsehen versperrt bliebe.“(4)

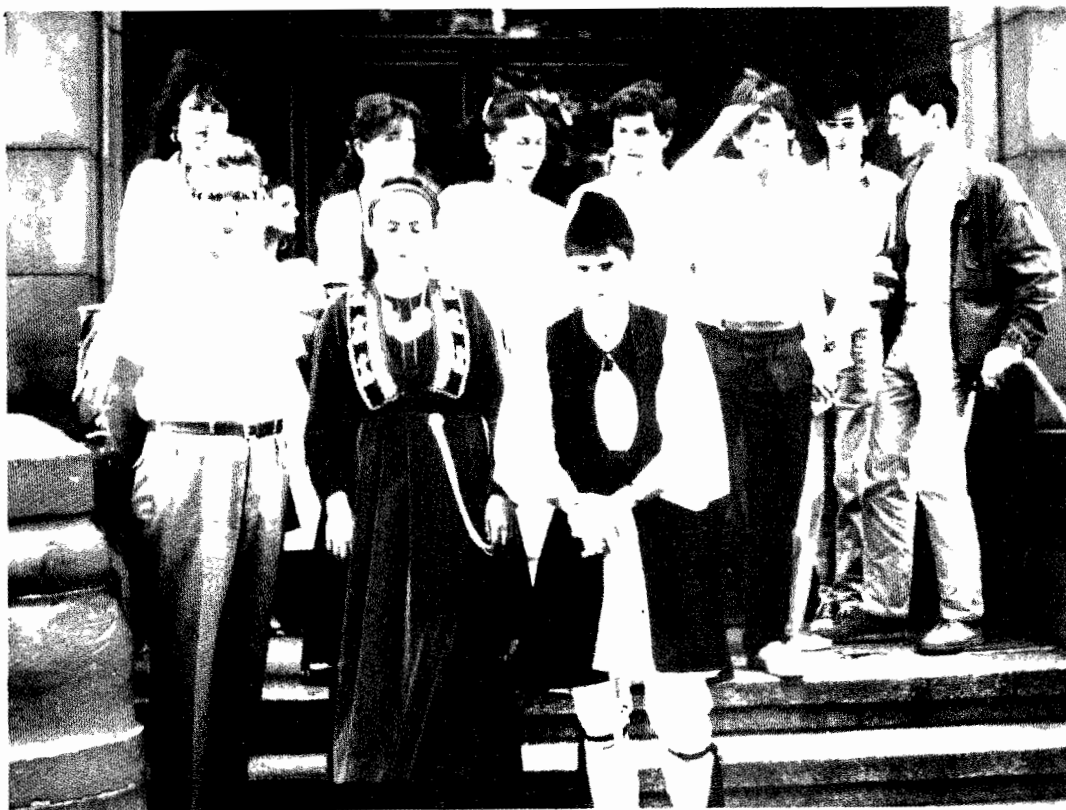
Dieses Interview sensibilisierte nicht nur die öffentlichen Organismen Westeuropas, die für dessen kulturelle Zukunft verantwortlich sind, sondern es fand auch in Südosteuropa Widerhall. Es könnte auch diejenigen Sprachforscher zum Nachdenken anregen, die das Ver-

schwinden einer Sprache ohne Anteilnahme erforschen (5).

Die für die Bewahrung des gesamten Kulturgutes – der Sprachen sowie der kulturellen Besonderheiten eines jeden europäischen Volkes – verantwortlichen offiziellen Organismen wurden auch durch die Tätigkeit der kulturellen Vereine der Aromunen sensibilisiert. Sie begannen sich auch für das Schicksal des aromunischen Volkes zu interessieren, es kennenzulernen und in ihrem Programm auch Unterstützung für die Aromunen vorzusehen, um sie vor dem Untergang zu bewahren. Der Europarat und das Europa-Parlament, welches die „Charta für die regionalen und Minderheitssprachen“ am 17.03.1988 verabschiedete, halten von nun an auch die Sprache der Aromunen unter ihrem Schutz und Schirm, eine Sprache, die neben der Staats-

sprache, dem Griechischen, verwendet werden muß. Die aromunische Sprache figuriert bereits auf der Liste sowie auf der Karte der europäischen regionalen Sprachen, die, da sie keine Staatssprachen sind, auch von der Europäischen Gemeinschaft unterstützt werden müssen. Von der Weisheit der Staatsmänner, die für die Geschicke Griechenlands verantwortlich sind, und von der Unterstützung seitens der Europäischen Gemeinschaft hängt es nun ab, was dafür unternommen wird, daß die Kinder der Aromunen ihre Muttersprache in den Schulen erlernen können, so wie zum Beispiel auch das Griechische in Italien durch den Schulunterricht unterstützt wird. Das zweisprachige aromunische Volk in Griechenland wird das kulturelle Leben im Epirus, in Thessalien und Mazedonien, in seinem Jahrtausende alten Vaterland, auch in Zukunft bereichern und verschönern können.

In Jugoslawien zeigen die Behörden, die Mas-

Teilnehmer am ersten Kurs für aromunische Sprache in Freiburg, 1986

senmedien und die wissenschaftlichen Kreise gegenwärtig ein gewisses Interesse für das aromunische Volk. Die Zeitungen „Borba“, „Politika“, „Nova Makedonia“ sowie die Zeitschrift „Sabor“ sprechen in ausführlichen Artikeln über dieses Volk, „dessen Heimat der ganze Balkan ist“ und dem sowohl in der Vergangenheit als auch in der Gegenwart eine „große historische Ungerechtigkeit“ widerfahren ist.(6)

Kürzlich wurde in Belgrad im Ethnographischen Museum für drei Monate eine Ausstellung eröffnet, die der Kultur der Aromunen gewidmet ist, wobei der bedeutende Beitrag dieses Volkes zur ökonomischen, sozialen, wissenschaftlichen und kulturellen Entfaltung Serbiens hervorgehoben wird. Junge aromunische Schriftsteller beginnen aromunische Literatur hervorzubringen und sie in Büchern und Zeitschriften (7) zu veröffentlichen. Aromunische Schüler und Studenten nahmen an den in den letzten Jahren organisierten Sommerkursen für aromunische Sprache und Kultur teil, die leider nicht bei ihnen zu Hause abgehalten werden konnten, sondern in Freiburg und Bonn. Es gibt Anzeichen dafür, daß im jugoslawischen Mazedonien paralleler freiwilliger Unterricht der Muttersprache an denjenigen Schulen eingeführt wird, wo aromunische Schüler vorhanden sind.

Zwar traten diese positiven Aspekte in letzter Zeit in Erscheinung, doch darf man daraus folgern, daß das aromunische Volk vom Untergang gerettet sei?

Ein altes und häufig gebrauchtes Sprichwort sagt: „Der Aromune geht nicht unter“. Dieses beweist wohl die Widerstandskraft, die Stärke und die Entschlossenheit der Aromunen, als eigenständiges Volk zu überleben. Gleichzeitig aber drückt es die Tragik dieses Volkes aus, die schwerwiegenden und immerwährenden Gefahren, denen es ausgesetzt ist und die es nötig erscheinen lassen, nach jeder überwundenen Gefahr erneut zu betonen, daß es trotz allem nicht untergegangen ist.

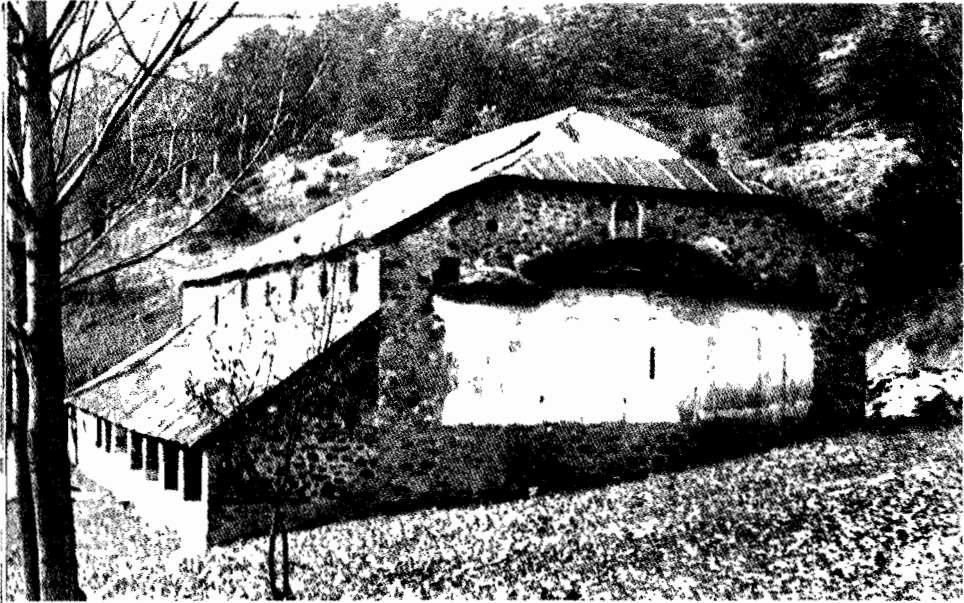
In unseren Tagen, wo die Staatssprachen durch Schule, Radio, Fernsehen, Presse, Verwaltung, Kirche, Militär, Straßen der Großstäd-

te, in die auch die Aromunen in diesem Zeitalter der Industrialisierung aus ihren Bergen herniedersteigen mußten, einen ungeheuren Druck ausüben, befindet sich das aromunische Volk auch weiterhin in Gefahr unterzugehen, wenn es nicht zumindest auf zwei Wegen dringende und wirksame Hilfe erhält:

- durch Wissenschaftler und
- durch die Organismen, die eigens dafür geschaffen wurden, das gesamte europäische Kulturgut zu bewahren.

Die Wissenschaftler können diejenigen enttarnen, die beweisen wollen, daß es kein eigenständiges aromunisches Volk gibt, daß also auch keine Sprache vorhanden ist, die beschützt und bewahrt werden muß. Es handelt sich um Arbeiten, die in Griechenland erschienen sind, und zwar nicht nur auf Griechisch (8). So soll es ihnen wohl gelingen, auch die westliche Welt sowie die in Griechenland lebenden Sprecher dieser romanischen Sprache (die „Vlachophonen“) davon zu überzeugen, daß die Aromunen durch ihre Herkunft Griechen seien, und zwar die reinsten Griechen, die weder mit den Römern noch mit anderen Völkern vermischt wurden, so wie das bei den Griechen aus Achaia der Fall sei, die aus der „Verschmelzung“ von allerhand Völkern hervorgegangen seien. Die Aromunen seien Griechen, die „latinophon“ geworden seien (erst seit über zweitausend Jahren). Diese lateinische Sprache sei den „Griechen“ seitens der Römer „aufgezwungen“ worden, nachdem sie Mazedonien im Jahre 148 v.Chr. in eine römische Provinz verwandelt hatten. Die Aromunen aber hätten ihre griechische Sprache ohne Unterbrechung bis in unsere Tage gesprochen. Bis heute seien sie reine Griechen geblieben. In einigen Arbeiten wird allen Ernstes sogar mit „wissenschaftlichen Argumenten“ zu beweisen versucht, daß das Aromunische nichts weiter sei als ein Dialekt der griechischen Sprache.(9)

Wenn solche lächerlichen Theorien die Linguisten nicht irreführen können, so vermögen sie doch die öffentliche Meinung in Europa zu beeinflussen und die Aromunen einzuschüchtern, die „eigensinnig darauf bestehen“, ihre Sprache nicht aufzugeben.

Eine von Aromunen 1779 erbaute Kirche

Aber nicht nur ihre Abstammung wird verfälscht, sondern auch ihr Name und ihre Anzahl, um sie bald assimilieren zu können. Statt „Aromunen“ (Arámáni, Rãmàni), so wie sie sich selbst nennen, oder Vlachen, Mazedo-Rumänen (10), wie sie von anderen genannt werden, verbreiten die Verfechter der griechischen Abstammung der Aromunen die allgemeine Bezeichnung „vlachophone Griechen“ (d.h. Griechen, die Aromunisch sprechen), und zwar nicht im Sinne von „griechische Staatsbürger, die Aromunisch sprechen“, sondern dem griechischen Volksstamm Zugehörige, die auch eine lateinische Mundart sprechen, gemäß den obengenannten „wissenschaftlichen“ Theorien.

Abschließend sei darauf hingewiesen, daß das aromunische Volk, im Unterschied zu anderen Minderheiten der europäischen Staaten, die ihre Rechte durch Anwendung von Gewalt fordern, friedliche Mittel dafür verwendet. Es ist fest überzeugt davon, daß es seine Einheit und Kraft — ebenso wie auch das deutsche Volk — im Rahmen eines freien, vereinten und christlichen Europa erlangen wird, dessen baldige Verwirklichung es ebenfalls anstrebt.

Anmerkungen:

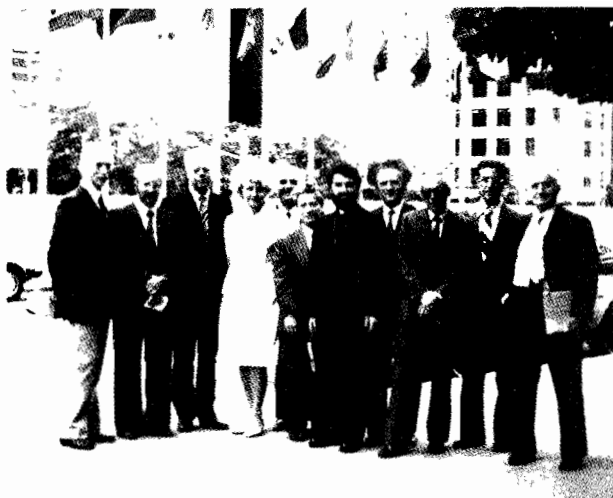
(1) Griechenland ausgenommen, das zwischen den beiden Weltkriegen einige vom rumänischen Staat unterstützte Schulen tolerierte. Aber nach dem Zweiten Weltkrieg wurden alle aromunischen Schulen aufgelöst und die Aromunen dazu gezwungen, sich als Griechen auszugeben. Daß sie eine lateinische Sprache sprechen, wurde als bedeutungslos abgetan.

(2) M.D.Peyfuss: Die Aromunische Frage, Wien 1974; W.Dahmen, J. Kramer: Balkan-Archiv - Neue Folge 1976-1985.

(3) Universität Bridgeport, in den Jahren 1986, 1987 und 1989.

(4) Veröffentlicht in der Zeitschrift „Zborlu a nostru“ Nr.2-3/1984, S.20-21

(5) Ein Sprachforscher, dessen Namen wir aus Anerkennung für seine Leistungen auf dem Gebiet der Erforschung des Aromunischen nicht nennen möchten, behauptete 1985 folgendes: „Jedwelche Form des kulturellen Fortschritts der aromunischen Sprache wird einen Gegenangriff seitens der Staatssprachen auslösen, zumindest in Griechenland, so daß sich alles, was mit den besten Absichten als Abhilfe gegen den Rückgang der aromunischen Sprache unternommen wurde, nicht nur in den Todesstoß für das Aromunische, sondern auch für die Aromunen selbst in eine Quelle unendlicher Schwierigkeiten verwandelt wird, obwohl diese in Frieden und Loyalität zu ih-

Delegation von Aromunen bei der UNO, New York, 1981

wahr, daß in Griechenland die Herausgabe von Büchern mit aromunischer Folklore in lateinischer Schrift (Zisi Papazisi- Papatheodoru: „Ta tragodia ton Vlahon“/Lieder der Aromunen, Athen 1985; G. Padioren Staaten leben wollen. Wir Linguisten haben nicht das Recht, das Erlöschen einer Sprache zu verhindern, das schließlich von großem Nutzen für die Menschen sein wird. Die nationalen Minderheiten sind stets eine Quelle der Unzufriedenheit und Unruhe...“ Der Leser möge die Richtigkeit dieser Vorstellung über die kulturelle Zukunft eines vereinten Europa von morgen selbst beurteilen, wo auch die griechische Sprache eine „Minderheit“ darstellen wird. Es ist: „Cantiti armanesti di Aminciu“/Aromunische Lieder aus Aminciu, Athen 1988) eine heftige Bedrohungs- und Einschüchterungskampagne gegen ihre Autoren hervorgerufen hat, welche von einer gewissen extrem-rechten Presse heftig geschürt wurde. Dürfen wir aber gleichgültig bleiben, dürfen wir den Sieg der Intoleranz, des Chauvinismus sowie der Xenophobie als eine Fatalität hinnehmen, so daß ein Volk vernichtet wird, indem ihm der Gebrauch seiner Sprache untersagt wird?

(6) Die Zeitung „Borba“ in Belgrad brachte am 11.- 15. und 18.-22. Juli 1988 eine Artikelserie heraus unter dem Titel „Die Aromunen — ein Volk, dessen Vaterland der Balkan ist“, wobei jeweils das Titelblatt der Zeitschrift „Zborlu a nostru“ aus Freiburg mit dem Bildnis Caesars abgebildet war.

(7) In der aromunischen kulturellen Zeitschrift „Zborlu a nostru“ in Freiburg erscheinen: Dina Cuvata, Santa Atanasof (Djica), Nico Ogeakleski, Vanghea Steriovski (Ciociu) aus Skopje, G. Darda aus Bitolia; Vanghel Kostov (Zega) aus Kociani; Zoran Plaskovici aus Belgrad; Hristu Djordjevici (Spoa) aus Nis; Stef-

anoski Borislav aus Tetovo; Ghena Nanoska aus Nijopole.

Aromunische Bücher haben veröffentlicht: Dina Cuvata „Lilice dit lirica aromana“ 1984; „Zghic di moarte“ 1988; Vanghea Sterghiu: „Landura“ 1989.

Weitere Bücher mit aromunischer Belletristik (Lyrik und Prosa) befinden sich in den Verlagen.

(8) Achilles Lazarou: L'aroumain et ses rapports avec le grec, Thessaloniki 1986; Ce vocabulaire riche et varié (es handelt sich um den aus dem Griechischen entlehnten Wortschatz des Aromunischen) qui recouvre toutes les situations de la vie quotidienne, montre clairement que les Aroumains sont des Grecs qui, malgré le fait que l'aroumain leur fut imposé comme seconde langue, preservèrent une partie du trésor inestimable de la première langue. (Siehe auch die Betrachtungen der kompetentesten Spezialistin der Aromunistik, Matilda Caragiu Mariotseanu, in ihrem Artikel „A propos de la latinité de l'aroumain“ in der Zeitschrift „Zborlu a nostru“ Nr.1/1988).

(9) D.T.Papazisi, Vlahi (Koutsovlahi), Athen 1976. Siehe auch: Balkanarchiv 1/1976, S. 95-96 (eine Rezension von J.Kramer)

(10) Unseres Erachtens wäre die richtige Bezeichnung Mazedo-Romanen, im Unterschied zu den Räto-Romanen, Dako-Romanen. Sie weist genauer auf ihre Herkunft, auf den Ort ihrer Entstehung sowie auf das Gebiet hin, das die Aromunen auch heute noch bewohnen, d.h. auf die ehemalige Provinz Mazedonien, die jahrhundertlang während der Zeit der Entstehung des aromunischen Volkes das Gebiet zwischen den drei Meeren (dem Ägäischen, Ionischen und Adriatischen) umfaßte, wo sich heute der Epirus, Thessalien und Mazedonien erstrecken.

BASARABIA SE ÎNDREAPTĂ SPRE INDEPENDENȚĂ

Cunoașterea reală a etapelor importante din istoria Basarabiei și evoluția evenimentelor din ultimul timp duce la concluzia bazată pe rațiune că Basarabia se îndreaptă spre independență. Principalele etape cronologice sunt redată mai jos:

1392 - Prima mențiune documentară cunoscută a Bucovinei desemnând partea de nord-vest a Moldovei.

1392, martie 30 - Roman, domnul Moldovei, se intitulează «Marele singur stăpânitor, cu mila lui Dumnezeu domn Ion Roman voievod, care stăpânește Țara Moldovei din munte până la mare».

1711 - Tratatul de alianță ruso-moldovenesc între Petru cel Mare și Dimitrie Cantemir, în care Rușii recunosc frontiera pe Nistru.

1792 - Prin Tratatul de la Iași dintre Ruși și Turci, Imperiul rus atinge cursul de mijloc al Nistrului.

1793 - În urma celei de a doua împărțiri a Poloniei între Austria și Rusia, frontiera Imperiului rus atinge cursul superior al Nistrului.

1806-1812 - Ocupația rusă în Principate (Moldova și Muntenia).

1807 - Prin tratatul de la Tilsit, Rusia pretinde Basarabia și are consimțământul lui Napoleon.

1812, mai 16 - Pacea ruso-turcă de la București în urma căreia Basarabia intră în componența Rusiei.

1817-1828 - Colonizarea sudului Basarabiei.

1818 - Țarul Alexandru I decretează autonomia Basarabiei.

1828 - Țarul Nicolae I desființează autonomia Basarabiei.

1856 - După războiul Crimeii, prin Tratatul de la Paris, se înapoiază Moldovei județele din sudul Basarabiei.

1859 - Moldova se unește cu Muntenia, prin alegerea aceluiași domn, Alexandru Ioan Cuza I, și devin Principatele Unite.

1876 - Convenția secretă austro-rusă, la Budapesta; în caz de împărțire a Imperiului otoman se convine ca Austria să ia Bosnia și Herțegovina, iar Rusia să ia Basarabia meridională.

1877, aprilie 4 - Convenția româno-rusă; Rusia menține permisiunea de a-și trece trupele prin România, spre Turcia, obligându-se să respecte integritatea teritorială a statului român.

1878, febr.19/ martie 3 - Tratatul de pace ruso-turc de la San Stefano, prin care Rusia ia Basarabia sudică.

1878, martie - Iritat de refuzul României, cancelarul rus amenință că o va ocupa.

1878, 113 iunie - 1/13 iulie - Are loc congresul internațional de la Berlin în care Puterile recunosc Rusiei posesia asupra Basarabiei de Sud (județele Bolgrad, Cahul și Ismail).

1917, noiembrie 15 - Guvernul sovietic proclamă dreptul popoarelor din Imperiul rus la autodeterminare și fondarea de state separate.

1917, decembrie 2 - Adunarea Constituantă a Basarabiei, aleasă în mod democratic, sub numele de Sfatul Țării, a proclamat Basarabia republică independentă.

1918, ianuarie 24 - Proclamarea independenței Basarabiei.

1918, martie 27 - Sfatul Țării de la Chișinău hotărăște unirea Basarabiei cu România, rezervându-și unele drepturi de interes local.

1918, decembrie 10 - Sfatul Țării de la Chișinău votează unirea necondiționată cu România.

1918, octombrie 28 - Statele Unite, Franța, Italia, Marea Britanie și alte state

aliat au aprobat și recunoscut reunificarea Moldovei (Basarabiei) cu România, lucru consfințit prin Tratatul de pace de la Paris.

1924, martie 27 - aprilie 2 - Conferința ruso-română de la Viena nu ajunge la nici un rezultat datorită pretențiilor sovietice asupra Basarabiei.

1924, noiembrie - Are loc «revoluția» de la Tatar Bunar, pentru eliberarea Basarabiei și alipirea ei la Urss, pe care guvernul român o reprimă. În același an se constituie dincolo de Nistru o republică socialistă moldovenească.

1939, august 23 - Se încheie pactul secret germano-rus (Ribentrop-Molotov), prin care se hotărăște că Basarabia intră în sfera exclusivă a Urss.

1940, martie 30 - «Discursul lui Molotov», prin care se afirmă că Urss nu a renunțat la Basarabia, dar că nu a voit să recurgă la forță, deci la război, pentru a o avea.

1940, iunie 26 - Ultimatul sovietic cerând cedarea imediată a Basarabiei și a Bucovinei de Nord.

1940, iunie 28 - Guvernul României acceptă ultimatumul și trupele ocupă imediat teritoriul cedat, în care urmează o prigoană a liderilor sociali și naționali români.

Prin acest act al forțelor armate ale Uniunii Sovietice de a invada România și de a ocupa Basarabia (Moldova de Est), Nordul Bucovinei și ținutul Herța, se contravine Cartei Ligii Națiunilor, Tratatului de la Paris din 1920, Tratatului general de renunțare la război din 1928, Pactului de asistență reciprocă româno-sovietic din 1936, Convenției pentru definirea agresorului din 1933 și principiilor general recunoscute ale dreptului internațional.

Între 1940 și 1953 sute de mii de Români din Moldova și Nordul Bucovinei au fost deportați de Urss în Asia Centrală și Siberia.

În 1940, august - Urss mobilizează demonstrativ trupe la hotarul cu România, înaintea Dictatului de la Viena.

Guvernul Statelor Unite a afirmat în repetate rânduri că refuză să recunoască

ocuparea cu forța a teritoriului menționat în clauzele așa-numitului pact Stalin-Hitler, inclusiv anexarea, în 1940, de către Sovietici a Estoniei, Letoniei și Lituaniei.

1941, iunie 22 - Trupele române, sub comanda generalului Antonescu, trec Prutul pentru recucerirea Basarabiei.

Guvernele Regatului Unit, Uniunii Sovietice și Statelor Unite sunt părți ale «Cartei Atlanticului» din 14 august 1941, în care semnatarii își declară «dorința de a nu fi de acord cu nici o schimbare teritorială care contravine voinței liber exprimate a popoarelor implicate» și își afirmă doleanța «de a vedea drepturile suverane ale autoguvernării rediate celor care au fost lipsiți de ele cu forța» în cursul celui de al doilea război mondial.

1944 - Reocuparea Basarabiei de către Rusia.

1949 - Anul unor masive deportări de Români moldoveni în Siberia.

1957-1958 - Anii întoarcerii multora dintre deportați din Siberia, înapoi în Basarabia.

1972 - Au loc o serie de arestări și deportări în Siberia, cu scopul lichidării oricărei independențe de gândire și de acțiune națională.

1987 - Se înființează în Basarabia cenaclul tinerilor scriitori «Alexandru Mateevici» și organizația «Frontul Popular din Moldova», care încep seria de revendicări culturale și naționale.

1987-1989 - Au loc mitinguri în Basarabia, prin care, în spiritul «perestroikăi», se cer conducerii Moldovei (Basarabiei) reforme sociale și culturale în sens național.

1989, iunie 26 - Are loc, în prezența a peste 50.000 de oameni, primul miting autorizat al Frontului Popular din Moldova, în Piața Mare a orașului Chișinău, unde este denunțat Tratatul Ribentrop-Molotov, iar intrarea trupelor «eliberatoare sovietice» din 28.06.40 este privită ca ocupație. Si arborează pentru prima dată tricolorul și alte însemne românești.

1989, august 27 - Are loc o Mare Adunare Națională în Piața Mare a Chișinăului, apreciată la peste 700.000 de oameni care votaseră pentru introducerea ca limbă de stat a limbii române (moldovenească).

1989, august 31 - Sovietul Suprem al Moldovei a declarat limba română drept limbă oficială a republicii și reintroducerea alfabetului latin, interzis de guvernul sovietic în timpul ocupării Moldovei, ca alfabet al limbii române scrise.

1989 - Acțiunilor basarabenilor și în special introducerii limbii române și a grafiei latine li s-a răspuns de către populația minoritară rusofonă cu greve în orașele Tiraspol, Râbnița etc., pregătind viitoarele măsuri centrifuge ale transnistrienilor și găgăuzilor.

1989, decembrie 22-31 - În Moldova sovietică se înființează de către voluntari diviziile «Ștefan cel Mare» și «Vlad Țepeș» cu scopul de a ajuta revoluția română.

1990, martie - Poporul din Basarabia a putut participa la alegeri libere și corecte ale deputaților în «Sovietul Suprem al Moldovei».

1990, aprilie 27 - Sovietul Suprem al Moldovei a reintrodus steagul României ca drapel oficial al Republicii.

1990, iunie 23 - Sovietul Suprem al Moldovei a declarat Republica Moldova stat suveran.

1990, decembrie 16 - Mai mult de 800.000 de oameni s-au adunat la cea de a doua «Mare Adunare Națională» desfășurată la Chișinău, capitala Moldovei, pentru a

declara independența națională a Românilor din teritoriile ocupate.

1991, februarie - Președintele Republicii Moldova, dl Mircea Snegur, vizitează România, invitat de dl președinte Ion Ionescu, și vorbește în fața Parlamentului român.

1991, martie 17 - Poporul Moldovei a refuzat să participe la referendumul sovietic, în ciuda eforturilor guvernului sovietic de a amenința și intimida poporul Moldovei și a accepta un nou tratat unional.

1991, iunie, 25-27 - Conferința internațională «Pactul Molotov-Ribentrop și consecințele lui pentru Basarabia» a avut loc la Chișinău, unde s-au prezentat, în opt ședințe, 64 comunicări de către savanți din Anglia, Ceho-Slovia, Israel, România, SUA.

Statele semnatare ale Actului final de la Helsinki au acceptat principiul drepturilor egale ale popoarelor și dreptul lor la autodeterminare.

Conform art. 8 al Actului final de la Helsinki, «toate popoarele au totdeauna dreptul, în deplină libertate, de a defini, atunci când doresc, statutul lor politic intern, fără amestec din afară și de a urma, așa cum doresc, dezvoltarea lor politică, economică, socială și culturală».

Urmează ca rațiunea să-și spună cuvântul.

La 27 august 1991, Republica Moldova s-a declarat independentă.

IONEL CHIRIȚĂ

DICTIONAR AL MEMBRILOR SFATULUI ȚĂRII DIN CHIȘINĂU

ALEXANDRU CHIRIAC

MORARU Anatolie

Născut în 1895, în comuna Noua Suliță, județul Hotin. Fiind ofițer de carieră, a terminat o școală militară. În 1917 era locotenent, iar în 1918 căpitan. A fost membru al PNM, fracția BM.

La Congresul învățătorilor din 25-28 mai 1917, în prezidiul congresului M.A., împreună cu Al. Groapă, era secretar și a consensământ amănunțit: învățătorii Dimitriu și Buciușcan (ambii români) au criticat referatul lui Șt. Ciobanu, care propusese, pe lângă naționalizarea școlilor, și învățământ în limba română, justificând atitudinea lor prin faptul că moldovenii «n-au limbă», că limba e săracă. (v. Buciușcan, v. Ciobanu).

Îl găsim apoi pe M.A. membru în Comitetul central ostășesc moldovenesc, începând chiar de la înființarea acestui comitet, în vara anului 1917, sub președinția lui Gherman Pântea.

La 8 septembrie are loc inaugurarea tipografiei cu litere latine, adusă de Simion Murafa de la Iași. Printre vorbitorii care au arătat importanța acestei tipografii, prima de acest fel în Chișinău, a fost și M.A. Din nefericire, cel care luptase atât de mult ca Basarabia să fie dotată cu o astfel de tipografie, Simion Murafa, nu mai era în viață; la 20 august, fusese omorât, împreună cu Andrei Hodoroja, de o bandă de dezertori care fugea de pe frontul român.

La 20 octombrie 1917, participă la ședința de deschidere a Congresului ostășesc și este martor la scandalul pus la cale de către dușmanii blocului moldovenesc, care au în-

vinuit pe membrii Comitetului ostășesc din Iași, și în primul rând pe Gr. Cazacliu, că i-a adus în sală pe «Români» în brațele cărora «separatiștii» vor să-i arunce pe moldoveni, lipsindu-i astfel de «slobozenia» atât de greu obținută. În realitate, «Românii» erau ardeleni din armata austro-ungară, foști prizonieri la Ruși și eliberați ca să lupte pe frontul român, fiind în trecere prin Chișinău. Românii basarabeni, consfătuindu-se, au schimbat tactica la ședința de după amiază și, înscriindu-se chiar de la început în bloc, nu au mai lăsat adversarilor nici-un răgaz și nici o posibilitate de contra-atac. Din acest bloc, pe lângă Țanțu, Secară, Cazacliu, Crihan, Catelli, Osoianu, Ion Codreanu, Păscăluță ș.a., a făcut parte și M.A. Congresul îl numește atât deputat de Hotin în Sfatul Țării, cât și membru în biroul de organizare a Sfatului.

A fost deputat întreaga perioadă de existență a Sfatului Țării (21.XI.1917-27.XI.1918). În cadrul Sfatului, a fost membru în prima comisie agrară.

Prezent la 27 martie 1918, a votat *pentru* unire.

NĂSTASĂ Gheorghe

Ortografiat uneori NĂSTASE.

Născut la 3 februarie 1896, în comuna Hristici, județul Soroca. A urmat Școala gimnazială din Soroca și Școala normală din Cetatea-Albă. După unire, urmează cursurile și își ia licența la Universitatea din Sorbona, în 1923. Depune apoi doctoratul în

geografie, la Universitatea din Iași, în 1932. Tot aici este, pe rând, asistent, conferențiar și, în cele din urmă, profesor definitiv, de la 1 iulie 1932. Membru al Societății Regale Române de Geografie.

În 1917, când a început deja lupta în Basarabia, era învățător.

Primele știri despre N.G. sunt de la primul Congres studentesc, care a avut loc în Chișinău la 20 mai 1917. Luând cuvântul, spune: «Școala este cel dintâi mijloc de regenerare al moldovenilor. Prin urmare, să se înceapă, încă de la 1 septembrie, școli moldovenești în toate satele și să se introducă în mod îndatoritor (obligatoriu) alfabetul latinesc».

La Congresul învățătorilor, în ziua de 26 mai, unul dintre rapoarte a fost prezentat de N.G. El amintește, printre altele, că privitor la cărțile de școlarizare a învățătorilor, în vederea trecerii învățământului în limba română, cursuri care se vor ține în vara anului 1917, manualele necesare s-au adus din România. În legătură cu raportul prezentat de N.G., Dr. Elena Alistar aduce la cunoștință faptul că mai mulți membri ai corpului didactic din România și-au «arătat dragostea de a lucra ei înșiși cărțile de școală pentru Basarabia». Al. Mateevici, la rândul său, spune că trebuie să ne bucurăm de dragostea pe care ne-o arată frații de peste Prut.

Într-o altă ședință, în care s-a discutat problema învățământului moldovenesc în zonele din stânga Nistrului, raportul a fost prezentat tot de N.G. Drept urmare, se votează moțiunea prin care se cere ca Zemstva gubernială din Basarabia să intervină pe lângă zemstvele din guberniile Podolia și Cherson, rugând să se deschidă școli moldovenești în satele cu populație românească. Învățătorii moldoveni de peste Nistru să fie invitați să participe la cursurile pentru învățătorii din Basarabia.

Între 10 și 12 octombrie 1917, are loc la Iași Adunarea delegaților soldați și ofițeri moldoveni de pe frontul român. Drept urmare, se creează un Comitet central execu-

tiv al moldovenilor de pe acest front, format din 9 persoane, condus de Slt. N.G. Scopul acestui comitet era de a unifica activitatea organizațiilor militare moldovenești de pe frontul român.

La 20 octombrie 1917, la Congresul ostașesc, N.G. este în prezidiu, iar toate hotărârile acestui congres sunt semnate de V. Cijevschi, ca președinte, și de N.G., ca secretar.

Face parte din PNM, fracțiunea BM. A fost delegat deputat în Sfatul Țării din partea ostașilor de pe frontul român. A fost deputat de la 8 martie 1918 până la 27 noiembrie 1918. La 27 martie a votat pentru unirea Basarabiei cu România.

PRIMUL ACT SPRE UNIRE

MINISTERUL DE RESBURSI
CABINETUL MINISTRULUI
INTRAT N° 135/27 Dec.

24/XII/17

Marele Sfat Major

Consiliul de Ministri a aprobat cererea de față. Se va da ordin ca 1000 de soldați cu arme și muniții să vină din Iași să se oprească la gara cea mai apropiată de Chișinău, de unde se vor trimite, pentru a fi depuși în ședința

Comandantului de Divizie, Ministrul al României general Jancușca

Comandantului Diviziei de Divizionari Generali ai Republicii Moldovenești, vă rugăm să faceți a dispune trimiterii în Chișinău a unui regiment de soldați cu posibilități urgente.

Sunt dată vă rugăm să ordonați ca acest regiment să stea la dispoziția Directoratului Republicii Moldovenești.

Chișinău la 22 Decembrie 1917

Președintele Comitetului P. E. Ștefan

Directorul general de externe T. Polivan

Directorul general de interne P. Ștefan

PRIMUL PAS SPRE UNIRE

În cadrul Sfatului a fost secretar în comisia agrară.

După 1918, face parte din delegația moldovenilor basarabeni la Conferința de pace de la Paris, sub președinția lui I. Pelivan și împreună cu Ion Codreanu și Sergiu Cujbă, pentru problema recunoașterii realipirii Basarabiei, în anul 1919.

Opera: *Ucraina*, București, 1922, *Hotarul lui Palil Pașa și Cele două ceasuri*, București, 1932 și Chișinău, 1933, *Basarabia*, București, f.an, *Lituania*, f.an.

Își dă sfârșitul în Iași, la 28 decembrie 1986.

PĂSCĂLUȚĂ Ion

Născut în anul 1893 sau 1892, în comuna Fălești din județul Bălți. Are studii secundare, o școală de ofițeri, fiind ofițer de carieră. În 1917 era sublocotenent activ.

La 30 aprilie 1917, la primul congres al învățătorilor, P.I. vorbește în numele militarilor din Odesa. Ceva mai târziu, la 14 mai 1917, se află printre organizatorii Comitetului ostășesc din Odesa. La punctul 4, printre rezoluțiile Comitetului executiv ostășesc din Odesa, se precizează că urmează a se organiza companii speciale formate din ostași moldoveni. Aceste companii, se precizează la 19 mai 1917, se vor pune sub comanda ofițerilor Matfeev, președintele Comitetului din Odesa, Suruceanu, Popov, secretarul comitetului, și P.I., pentru a se organiza în «roți», un fel de companii, scopul acestei organizări fiind instruirea ostașilor privind comenzile în limba română, precum și păstrarea strictă a disciplinei ostășești.

În primul Congres al țăranilor, când, la 20 mai 1917, un Dr. Morozov consideră avantajoase colonizările în Basarabia, P.I. protestează, vorbește în alte ședințe ale congresului, ia cuvântul și la congresul învățătorilor.

În iulie 1917 Comitetul ostașilor moldoveni din Odesa, îngrijorat de activitatea nesănătoasă a comitetului - autointitulat

«central» - ostășesc moldovenesc din Chișinău, odată cu acapararea acestui comitet de către Pântea, Cătărașu și grupul petrogrădenilor, însărcinează câțiva dintre membrii săi aflători la Chișinău că între în cadrul Comitetului din localitate, alături de «separatiști», pentru a contrabalansa acțiunile celor care erau de părere că Basarabia trebuie să acționeze pentru salvarea Rusiei. În acest grup din Odesa a fost, pe lângă Ciornei, Secară, Matei, Crihan, și P.I. A făcut parte, împreună cu Șt. Holban și Cpt A. Popa, din delegația trimisă la guvernul central Kerenski pentru a se autoriza Congresul ostășesc moldovenesc. (vezi Șt. Holban).

La Congresul ostășesc din 20 oct. 1917, P.I. devine unul dintre cei trei vicepreședinți, alături de Braga și Pântea, sub președinția lui Cijevski. După scandalul pus la cale de «antiseparatiști» în ședința din dimineața zilei de 20 oct. (v. Anat. Moraru), face parte din grupul care a adoptat noua tactică a vorbitorilor înscrși la cuvânt în bloc și care, prin luările la cuvânt «non stop», nu a mai dat nici-o șansă adversarilor. Acest congres îl numește pe P.I. deputat în Sfat și membru în biroul de organizare a Sfatului Țării.

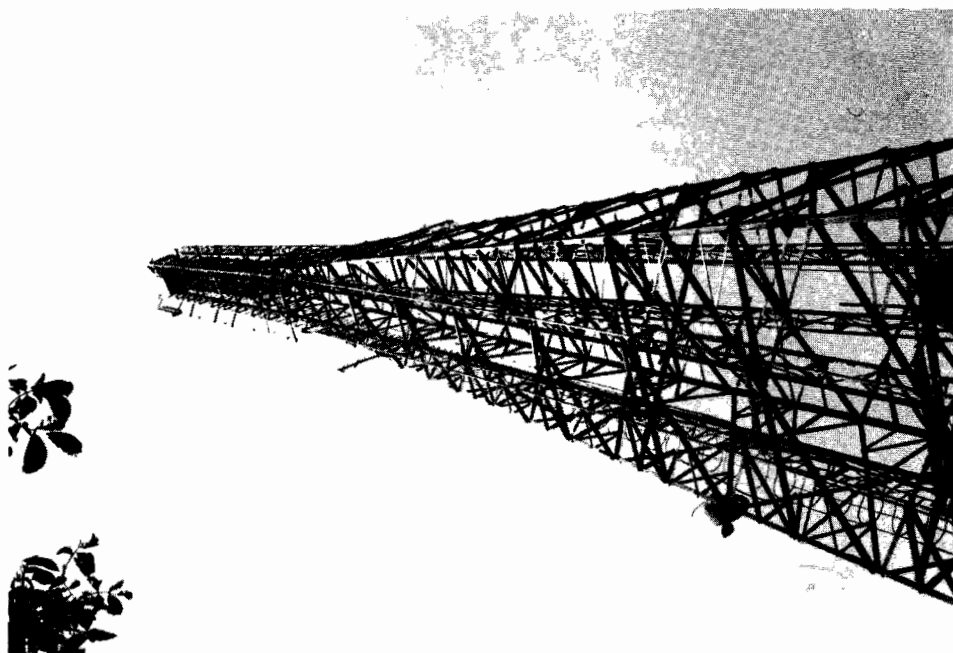
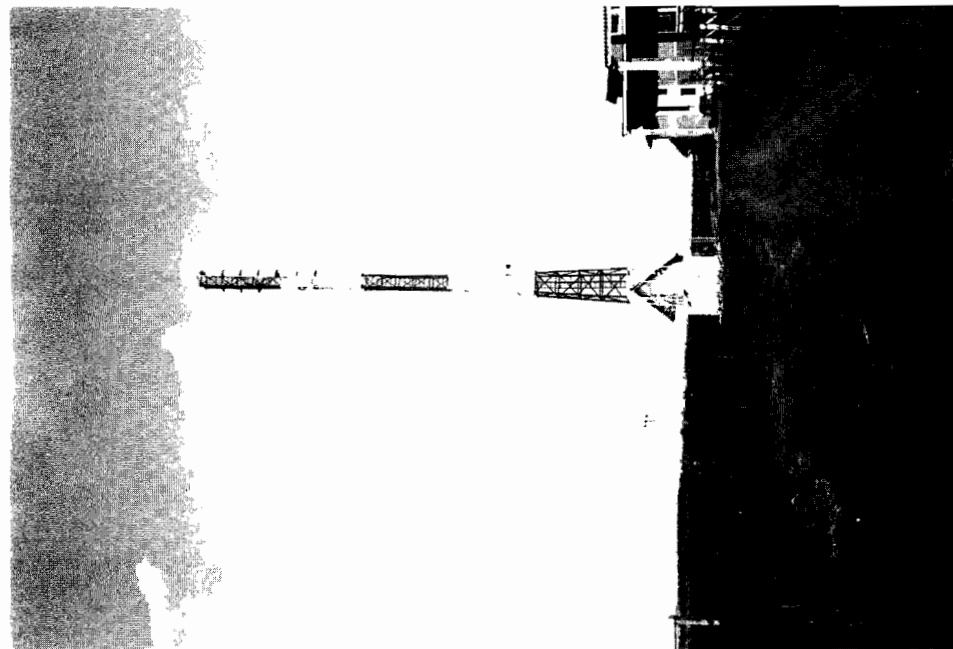
P.I. este ales deputat din partea Comitetului executiv moldovenesc al deputaților soldați, ofițeri și marinari din garnizoana Odesa, împreună cu N. Săcară, C. Osoianu și Marin Gafencu.

În ședința BM din 26 martie 1918, Ciuhureanu susține că «autonomia largă», preconizată de unii, în cazul când s-ar trece la România, nu este necesară. P.I. susține părerea lui Ciuhureanu.

În ședința Sfatului Țării din 27 martie 1918 a votat *pentru*.

A fost deputat de la 21 nov. 1917 până la 27 nov. 1918, fiind membru în Comisia de interpelări.

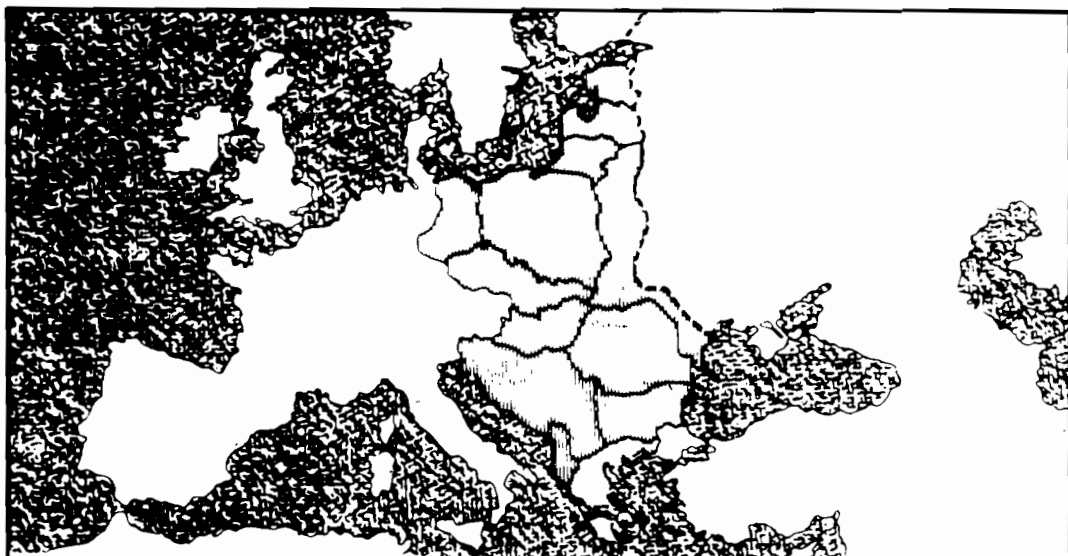
În 1940 se refugiază în țară. În rest, nu i se cunoaște activitatea depusă în deceniul V, eventual VI, decât faptul că în martie 1988 era încă în viață în Toronto - Canada.

Antenele de emisie Radio TV ale Fundației Europene Drăgan în România.

În stânga: Antena TV și Radio FM din Dealul Viilor - Lugoj, la primele probe. Acoperă o parte a Banatului.

În dreapta: Antena TV și Radio din Păun - Iași, cu emisie pe o rază de 200 km, auzindu-se la Brăila, Suceava, Chișinău.

Moscova, 9 Octombrie 1944

"Momentul era potrivit pentru a trata, așa că am spus: "Să aranjăm treburile noastre în Balcani. Armatele voastre sunt în România și în Bulgaria. Noi avem acolo interese, misiuni, agenți. Între noi nu trebuie să existe neînțelegeri pentru lucruri mărunte.

Cât privește Anglia și Rusia, ați fi de acord - l-am întrebat pe Stalin - ca voi să aveți o dominație de 90% asupra României, noi să avem 90% în Grecia și "fifty-fifty" cu voi în Jugoslavia?" În timp ce se traduceau cele de mai sus, am scris pe o jumătate de foaie de hârtie:

România: Rusia ia 90%; ceilalți iau 10%

Grecia: Marea Britanie (de acord cu Statele Unite) ia 90%; Rusia ia 10%

Jugoslavia și Ungaria: 50% - 50%

Bulgaria: Rusia ia 75%; ceilalți 25%

Winston Churchill

"Cel de al doilea război mondial"

- Memorii

SUMARUL

G. A. Pordea, <i>Un pas greșit</i>	1
C. Michael-Titus, <i>România Mare în suflete și aspirații</i>	3
Anra, <i>Romanitate și românitare</i>	4
Octavian Căpățână, <i>Astra și Matifa</i>	6
G.A.P., <i>Decalog pentru uzul minoritarilor din România</i>	8
Tatiana Slama-Cazacu, <i>Încercare de integrare a limbii române printre limbile slave</i>	9
Vasile Barba, <i>Die Aromunen ein Volk, das niemand kannte</i>	11
Ionel Chiriță, <i>Basarabia se îndreaptă spre independență</i>	17
Alexandru Chiriac, <i>Dicționar al membrilor Sfatului Țării din Chișinău</i>	20
<i>Antenele Fundației Europene Drăgan de la Dealul Viilor - Lugoj și Păun - Iași (foto)</i>	23